

KortNieuws

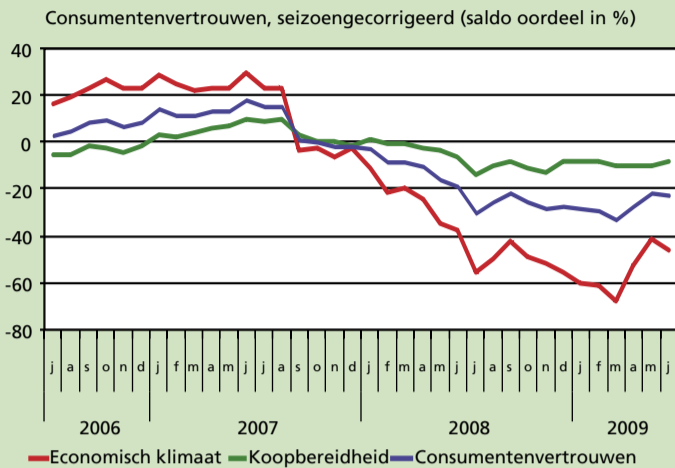
Economische indicatoren van het CBS

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) publiceert elk kwartaal in Vastgoedmarkt economische cijfers die van belang kunnen zijn bij het opstellen van marktanalyses en -rapporten. Het CBS is verantwoordelijk voor de inhoud van de grafieken en de bijbehorende teksten. Voor meer cijfers en achtergronden tel. 088-5707070 of www.cbs.nl. Het consumentenvertrouwen en de conjunctuurtest zakelijke dienstverlening worden uitgedrukt in 'het saldo oordeel in %'. Dit wordt bepaald door het percentage pessimisten van het percentage optimisten af te trekken.

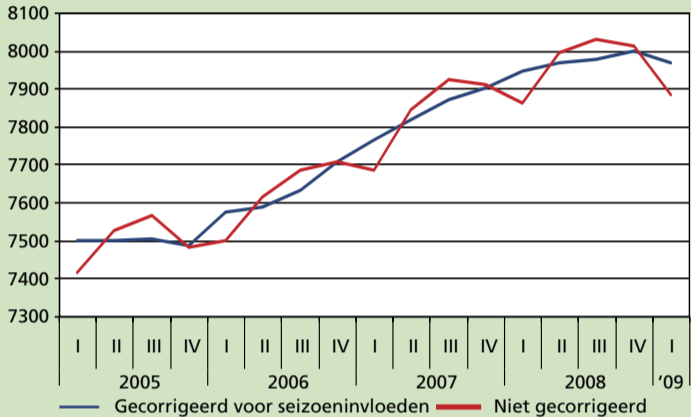
Consumentenvertrouwen veert op

Consumenten waren in het tweede kwartaal minder somber dan in het eerste. De indicator van het consumentenvertrouwen kwam in juni uit op -24. Ondanks deze verbetering zijn er per saldo nog altijd veel meer pessimisten dan optimisten. Het vertrouwen is laag vergeleken met het langetermijngemiddelde over de laatste twintig jaar, dat op -5 uitkomt. Consumenten oordeelden in het tweede kwartaal veel minder negatief over het economisch klimaat. Deze deelindicator stond eind juni op -47, tegen -68 eind maart. Consumenten waren nooit eerder zo pessimistisch over het economisch klimaat als in maart 2009. De koopbereidheid bleef in het tweede kwartaal onveranderd laag. Nederlanders waren in mei overigens aanmerkelijk minder somber dan de gemiddelde Europese consument. Zij stonden op de vierde plaats van de Europese vertrouwensladder. Het sentiment onder consumenten binnen Europa is overwegend negatief. Alleen in Finland en Denemarken waren er meer optimisten dan pessimisten.

Karin van der Ven

Banen (x 1000)

Na drie jaar banengroei nu eerste krimp

In het eerste kwartaal van 2009 waren er bijna 7,9 miljoen banen van werknemers. Vergeleken met het eerste kwartaal van 2008 groeide het aantal banen met 23.000. Dit is een stijging van 0,3 procent, duidelijk minder dan in de voorgaande twaalf kwartalen. De ontwikkeling van het aantal banen vertoont een duidelijk seizoenpatroon. Na correctie hiervoor was het aantal banen van werknemers in het eerste kwartaal 31.000 lager dan in het vierde kwartaal van 2008. Dit is de eerste krimp na drie jaren banengroei. Alleen in de zorg en de rest van de collectieve sector groeide de werkgelegenheid. In het bedrijfsleven nam de werkgelegenheid af, vooral onder uitzendkrachten, in de horeca, de industrie en in het vervoer. De forse krimp van de economie heeft in het eerste kwartaal van 2009 niet geleid tot een vergelijkbaar banenverlies. De werkgelegenheid in Nederland reageert namelijk met vertraging op omslagen in de conjunctuur.

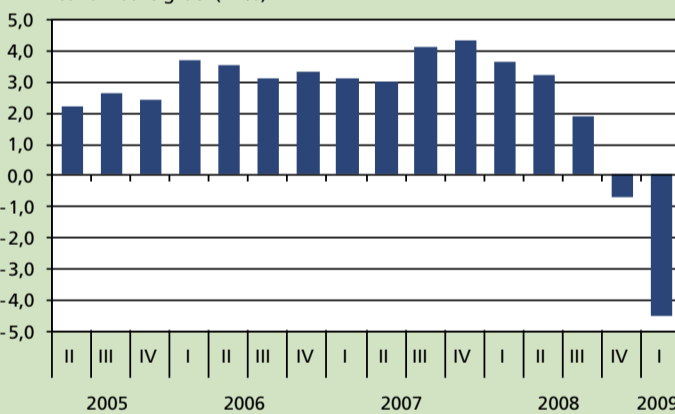
Job van der Zwan

Conjunctuurbeeld verder verslechterd

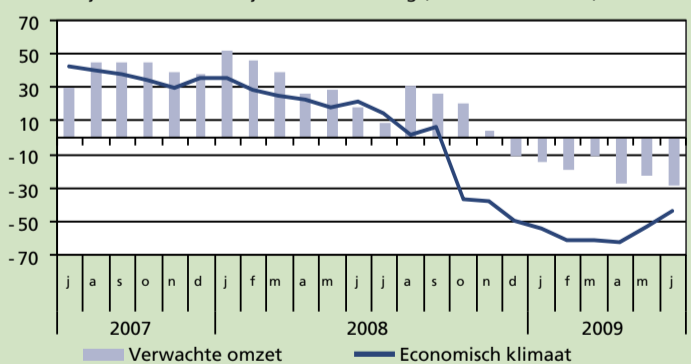
De Nederlandse economie verkeert in een recessie. Het conjunctuurbeeld is eind juni verder verslechterd. Dit is te zien in de Conjunctuurklok van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), die een samenhangend beeld geeft van de stand en het verloop van de conjunctuur. Het zwaartepunt van de indicatoren in de Conjunctuurklok ligt vanaf eind december 2008 in de fase van 'laagconjunctuur'. De economie krimpt in het eerste kwartaal van 2009 ongekend hard, met 4,5 procent. Het was de zwaarste krimp in meer dan zestig jaar. Vooral de export en de investeringen kelderden en de industrie produceerde fors minder. Huishoudens besteedden minder dan een jaar eerder; daarentegen spaarden ze in het eerste kwartaal veel. Verder verslechterden de omstandigheden op de arbeidsmarkt. De werkloosheid liep op en het aantal vacatures daalde scherp. Wel waren er in het eerste kwartaal nog meer banen dan een jaar eerder.

Karin van der Ven

Economische groei (in %)

Conjunctuurtest zakelijke dienstverlening (saldo oordeel in %)

Ondernemers pessimistisch

Uit de CBS-conjunctuurtest van juni blijkt dat de stemming onder de ondernemers in de zakelijke dienstverlening iets is verslechterd. De beoordeling over het huidige economisch klimaat voor de onderneming is iets verbeterd, maar blijft nog steeds behoorlijk negatief. Voor de komende drie maanden zijn de ondernemers pessimistisch in hun verwachtingen. Per saldo denkt 28 procent van de ondernemers dat hun omzet zal afnemen en per saldo verwacht 3 procent een daling van de afzetprijzen. De ondernemers zijn ook pessimistisch over de toekomstige personeelssterkte; per saldo denkt 34 procent de personeelssterkte te reduceren.

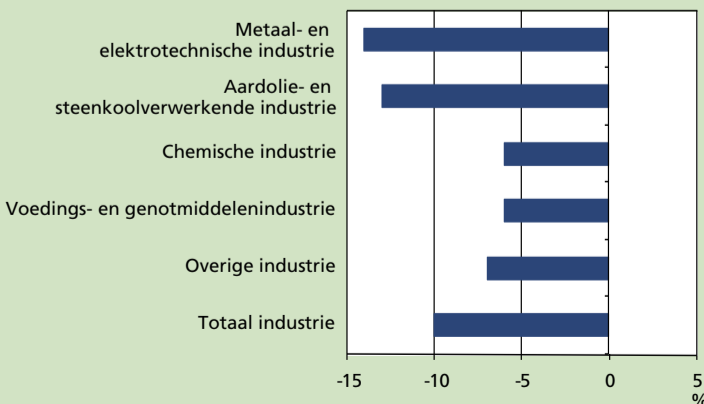
Frans Pang

Forse daling investeringen verwacht

Ondernemers in de industrie verwachten dit jaar 10 procent minder te investeren dan vorig jaar. De industriële ondernemers zijn onder invloed van de financieel-economische crisis pessimistischer dan in het najaar van 2008. Toen verwachtten zij nog dat de investeringen in 2009 met 1 procent zouden groeien. Alle onderscheiden branches in de industrie verwachten dit jaar een daling van de investeringen. Als de voorgenoemde investeringen worden gerealiseerd, zal de industrie dit jaar 6,7 miljard euro investeren. Dat is ongeveer het niveau van de investeringen die de industrie in 2004 en 2005 deed. In de metaal- en elektrotechnische industrie zijn de ondernemers het meest negatief. Zij verwachten in 2009 ongeveer 14 procent minder te investeren dan in 2008. In het afgelopen najaar gingen zij nog uit van een groei van 1 procent. De ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie en in de chemische industrie verwachten de kleinste daling. Zij gaan voor dit jaar uit van een daling van de investeringen in hun sector met 6 procent.

Ron Duijkers

Verwachte investeringen in vaste activa in 2009 (mutatie t.o.v. 2008 in %)

DYNAMIS - Het tweede kwartaal toont een forse opnamedaling van kantoorruimte in Nederland in combinatie met een aanzienlijke stijging van het aanbodcijfer. De verwachte totale opname voor 2009 is inmiddels bijgesteld tot minder dan 1,2 miljoen vierkante meter. Dit blijkt uit onderzoek van Dynamis. Dynamis verwacht op korte termijn geen herstel van de Nederlandse kantorenmarkt. Het aanbodcijfer in de 24 onderzochte Dynamis regio's is vergeleken met het voorgaande kwartaal gestegen met bijna 8 procent tot 5,2 miljoen vierkante meter. Hiermee komt het aanbodcijfer voor het eerst sinds eind 2006 weer uit boven 5 miljoen vierkante meter. Het totale aanbod aan het einde van het tweede kwartaal omvat 2.595 objecten met een gemiddelde grootte van 2.015 m². Het aandeel nieuwbouw in het totale aanbod is 8 procent. Het opnamecijfer bedraagt in het tweede kwartaal van dit jaar bijna 268.000 m², een daling van 27 procent in vergelijking met vorig jaar. In totaal werden 146 transacties geregistreerd, 96 minder dan in het tweede kwartaal van 2008. Kanttekening is dat de opnamedaling van 27 procent in het tweede kwartaal van 2009 minder sterk was dan in het eerste kwartaal van 2009, toen de daling ruim 50 procent bedroeg.

NATIONAAL HISTORISCH MUSEUM - De Tweede Kamer heeft definitief voor vestiging van het Nationaal Historisch Museum bij het Openluchtmuseum aan de rand van Arnhem gekozen. Het parlement nam een CDA-motie aan van die strekking. Daarmee nam de Kamer afstand van minister Ronald Plasterk (Cultuur) en de directie en de raad van toezicht van het Nationaal Historisch Museum, die hun voorkeur hebben voor een locatie bij de John Frostbrug in het centrum van Arnhem. Plasterk zal zich bij de keuze van de Kamer neerleggen. De minister trekt 50 miljoen euro uit voor de bouw van het museum.

CENTRAL POST - Het voormalige EKP-gebouw in het centrum van Rotterdam, dat bekend staat als Central Post, zou het duurzaamste monument van Nederland zijn. Het herontwikkelde gebouw heeft volgens ontwikkelaar LSI een zogeheten GreenCalc score label A. De duurzaamheidsmaatregelen voor energiegebruik, watergebruik, materiaalgebruik en mobiliteit hebben geresulteerd in de hoogste score die GreenCalc toewijst. Met de ontwikkeling wordt ook een reductie van de CO₂-uitstoot gerealiseerd van 40 procent ten opzichte van het bouwbesluit van 2007, aldus LSI. Het gebouw krijgt veertien verdiepingen in plaats van de bestaande zeven. Twee parkeerkeizers en het voormalige perron bieden ruimte voor ongeveer 250 auto's. In totaal meet het pand 52.000 m² bvo en 38.000 m² vvo. Ongeveer 80 procent van de kantoorruimte is verhuurd. Op de begane grond komen publieke en openbare functies zoals een healthclub en een horecagelegenheid.

BEDREIGDE DIERSOORTEN - Provincies die bedreigde planten of dieren een apart gebied geven met ideale leefomstandigheden, hoeven straks niet steeds opnieuw ontheffingen aan te vragen als ze elders willen bouwen. In die gevallen kan een generieke ontheffing voor een bepaalde soort worden afgegeven. In de provincie Flevoland wordt de nieuwe methode het eerst beproefd. Daar verblijft de beschermde rugstreeppad in de Noordoostpolder die daar ontwikkeling van het gebied in de weg kan staan. Omdat Flevoland aparte plekken maakt waar de paddensoort zich kan uitleven, is voor de ruimtelijke ontwikkeling in andere delen van de provincie een generieke ontheffing voor de rugstreeppad. In Nederland werden in het recente verleden bouwprojecten stil gelegd, omdat er bijzondere diersoorten waren opgedoken. In navolging van Flevoland lopen er inmiddels tachtig projecten.